

Prof. PhDr. Martin Bílek, Ph.D.

*Proděkan pro celoživotní a distanční vzdělávání, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova
Magdalény Rettigové 4, 116 39 Praha 1*

e-mail: Martin.Bilek@pedf.cuni.cz, tel. +420 777484236

Věc: Oponentský posudek disertační práce

Název práce: **Strategie učení s tabletem ve výuce přírodopisu**

Autorka: Mgr. Lenka Benediktová

Školitel: PhDr. Lucie Rohlíková, Ph.D.

Studijní program/obor: Specializace v pedagogice/Informační a komunikační technologie ve vzdělávání

Disertační práce Mgr. Lenky Benediktové se zabývá aktuálním tématem současného vzdělávání, jímž je využívání mobilních technologií, v tomto případě využívání mobilních technologií žáky základní školy zejména při procvičování znalostí. Předmětem zkoumání je role mobilního zařízení, zde hlavně tabletu, jako technologické podpory při překonávání tzv. kritických míst počáteční výuky přírodopisu.

Předložená práce v rozsahu 114 stran textu je doplněna dvěma přílohami, obsahujícími formulované výzkumné otázky a otázky k realizaci polostrukturovaných rozhovorů v hlavní části výzkumu.

Disertační práce má relativně standardní strukturu, kdy po úvodu a formulaci cílů a výzkumných otázek, následuje teoretická část s charakteristikou m-learningu a jeho edukačních souvislostí. Zařazen je i popis použitých výzkumných metod na který navazuje výzkumná část, s prezentací výzkumného designu ve třech částech – „Přípravná šetření“, „Hlavní výzkum“ a „Doplňkové dotazníkové šetření během pandemie COVID-19“. V další části jsou potom samostatně prezentovány výsledky uvedených třech etap výzkumu, formulovaná doporučení pro žáky, diskuse, shrnutí a závěr. Před seznamem použité literatury, který čítá téměř sto pramenů, autorka zařadila i přehled své početné publikační činnosti a účasti na konferencích, který považuji za dostatečný, ale měl by být zařazen až v přílohách. Citované zdroje sice v některých případech trpí nejednotností své formy, ale vesměs obsahují povinné údaje. Práce je psána srozumitelným jazykem a obsahuje relativně malé množství formálních nedostatků.

Teoretická část o m-learningu je vhodnou teoretickou bází pro provedení výzkumného šetření, opírá se o řadu domácích a zahraničních zdrojů. Postrádám ale charakteristiku v práci používaného

ústředního pojmu „vzdělávací strategie“, zejména jeho vymezení ve vztahu k didaktickým prostředkům, a to jak k nemateriálním (zejména výukové metody a organizační formy výuky), tak materiálním. S tím souvisí i charakteristika „formálního a neformálního m-learningu“ (str. 12), které se poněkud vymyká pojetí těchto kategorií v současné pedagogice (formální, neformální a informální učení).

Výzkumná část disertační práce je rozdělena, jak bylo výše uvedeno, do třech etap a jednotlivé kapitoly postupně prezentují design výzkumu, výsledky a jejich diskusi. V první etapě, nazvané „Přípravná šetření“ šlo o dotazník, distribuovaný učitelům 2. stupně ZŠ v Plzni a analýzu dvou řad elektronických učebnic přírodopisu pro základní školy s důrazem na jejich multimediální vybavení. Nakolik je možné obě části hodnotit jako velmi vhodné pro navazující výzkum, postrádám následující skutečnosti:

- v dotazníkovém šetření chybí zevrubnější popis výzkumného vzorku, ve finále např. není jasné kolik učitelů přírodopisu se ho zúčastnilo, chybí i plné znění celého dotazníku a zevrubný popis tvorby jeho obsahu,
- analýze e-učebnic, která byla provedena vhodným způsobem, chybí dle mého názoru další konkrétní využití ve výzkumném projektu, není zřejmá souvislost výsledků analýz s hlavním výzkumem, tedy s tvorbou „strategií“ k překonávání kritických míst příslušného kurikula.

Na „přípravná šetření“ navazuje hlavní výzkum, který byl realizován částečně s rámci projektu OP VVV „Didaktika: Člověk a příroda A“. Realizována byla dvě šetření na bázi polostrukturovaných rozhovorů s učiteli přírodopisu ze ZŠ zapojených do projektu. V prvním šlo o identifikaci tzv. kritických míst počátečního kurikula přírodopisu (6. ročník ZŠ) na základě vyjádření učitelů. Z hlediska zaměření disertačního projektu šlo o vytipování tematických celků, na něž se potom orientovaly připravené „vzdělávací strategie“ s využitím m-learningu (aplikace Kahoot!, Quizlet a Piccollage). Autorka se zmiňuje o využití prvního rozhovoru i pro identifikaci názorů a zkušeností učitelů z oblasti využívání ICT, ale v práci by měly být popsány podrobněji, aby bylo více zřejmé, jak se přistoupilo k tvorbě „vzdělávacích strategií“. Druhý polostrukturovaný rozhovor byl proveden po jejich výběrové implementaci do výuky u většiny z původně oslovených učitelů. K interpretaci získaných výsledků mám připomínku k nezařazení učitelů, kteří neimplementovali připravené m-learningové materiály do výuky, do druhého dotazování. Jde např. o konstatování vazeb výsledků na délku pedagogické praxe respondenta, jejíž interval se díky tomuto zúžení výzkumného vzorku výrazně změnil, důvody nezařazení m-learningu apod. Co se týká připravených „strategií“, tak mám připomínku i k nejasnosti týkající se zařazení tzv. badatelských aktivit. Každé hledání odpovědi v různých zdrojích ještě nemusí být badatelství.

Třetím, doplňujícím, výzkumným šetřením, byl dotazník pro žáky, zaměřený na jejich zkušenosti s výukou během první vlny koronavirové epidemie. Jde sice o aktuální doplnění výzkumných šetření, ale chybí popis aktivit, které žáci absolvovali, tedy k čemu se konkrétně vyjadřovali, zda u nich byly využity připravené „vzdělávací strategie“ z hlavního výzkumu a jak apod.

Připomínku mám i k části „Doporučení“. Ta jsou sice formulována pro žáky motivačním způsobem, vhodným pro školní prostředí, ale v disertační práci bych předpokládal, že každé formulované doporučení bude vázáno na konkrétní výzkumné výsledky.

Přes uvedené připomínky ale kladně hodnotím dosažené výsledky implementace mobilních zařízení do výuky na základní škole. Byl vybrán jeden konkrétní segment edukační aplikace mobilních zařízení a „pragmaticky“ byly prozkoumány jeho pozitiva a limity.

Pro obhajobu bych rád formuloval, kromě výše uvedených, ještě následující otázky: Jaké jsou v současné době hlavní limity implementace mobilních zařízení do konkrétní pedagogické praxe? Nejde v některých případech spíše o posilování výukových metod založených na memorování? V závěrech práce se zmiňujete o publikovaných faktech, podpořených i výsledky Vašich výzkumů, že mobilní technologie nemají zásadní dopad na studijní výsledky žáků. Můžete to více konkretizovat na základě svých výsledků? Co byste mohla doporučit pro další inovaci přípravy učitelů v oblasti ICT na základě výsledků Vašeho disertačního projektu?

Disertační práce Mgr. Lenky Benediktové představuje aktuální příspěvek k potvrzení pozitivního vlivu smysluplné implementace mobilních zařízení ve výuce, zde zejména na fixaci učiva přírodopisu u žáků druhého stupně základní školy. Je zřejmé, že si autorka vybrala na jedné straně velice aktuální téma a na druhé straně téma, které je stále ještě v současné komunitě učitelů do značné míry diskutováno (technologie vers. tradiční přístupy). Disertační práce je tak i přes několik uvedených připomínek slibným počinem pro následování a příslušné rozšiřování uvedené problematiky.

Mohu tedy na závěr konstatovat, že práce splňuje požadavky na disertační práce v studijním programu/oboru „Specializace v pedagogice/Informační a komunikační technologie ve vzdělávání“, doporučuji ji k obhajobě a po jejím úspěšném průběhu navrhuji udělit akademický titul Ph.D.

V Praze dne 19. října 2020

prof. PhDr. Martin Bílek, Ph.D.
oponent disertační práce